

מסורת הש"ס

א) [לקמן מ.א.], ב) ע"ז מנ: [מסופתה פ"ב ה"ו], ג) ע"ז ד.ד. (ד) גם זה שם, ה) פסחים ע"ג, ו) [דברים יב, א] ו' [נה יע"ז], ז) ע"ז בדרש רבה קהלת בפתוק וזכר השמש איתא שמונה מלאכים מנהיגים את החמה] [ראה בילקוט שמעוני קהלת א רמז מתקן], ח) ע"ן ר"מ, ט) ע"ן סוגת הגמ' ד"ס כי דברי המוס' כחול' ל"ע וע"ן מוס' שם ד"ה ע"ל, י) ע"י מהש"ק כפסר תפלת שמואל צוה הדיבור, יא) [כדליתא לקמן מ.א.].

הגהות הב"ח

א) גמ' לשם אחר מכל לשום ימים לשם הודות: ב) וכו' ר' יוסי הגלילי אומר אלהיהם על ההרים ולא ההרים: ה) ע"ז

מוסף רש"י

אחד לשם אחר מכל אלו. אפילו צמח לאו דקיה אלא לדיך ששמו לשם דבר כשר [לקמן מ.א.]. לשום הרים. לפר המונה על ההרים [ע"ז מ.א.]. כיון ששחט בה סימן אחד. אע"פ ששחט בה כוכבים (שם טז.).

שנים אוהוין. זה ברשאו זה בקמו: לשום דבר כשר. שחיטה קסת: גמ' זבחי ממים. ליאסר בהנאה כדון תקרובת עבודת כוכבים שאסורה כמת ומת אסור בהנאה דנפקא לן במסכת ע"ז (דף כט): מותמת שם מרים וגמר שם שם מעגלה ערופה: מיכאל ושיגשול קטן. כלומר לשום גדול שבכל הנריות או לשום קטן שבכולן: שיגשול. תולעת: דאמר לשום הר. הר אינו נעשה עבודת כוכבים דכתיבו אלהיהם על ההרים ולא ההרים הלכך לשמן לא מיקריא זבחי ממים ומיהו פסולה מלאכול משום דמיא לשחיטת עבודת כוכבים מתפלחא בה וכדתנן לקמן (דף מא.): השוחט לשום נידר ונידש שחיטתו פסולה משום דדמי לשוחט קדשים בחוץ: לגוף דהר. למלאכה הממונה על ההרים: דומיא דמיכאל. דלא מחובר הוא. ובעלי חיים אף על גב דלא מיתקרי משום עבודת כוכבים כדקיימא לן בתמורה (דף כט.). מתאסר רחמנא נעבד לגבוה מכלל להדיעו שרי מיהו אלהות מקרו כדכתיב (שמות ח) הן נוצח את תועבת מצרים וכתוב (דברים ז) וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים וכל צבא השמים: הישם צמח הנירו. לא מביעיא שלו דמיתקרא משום תקרובת עבודת כוכבים בשחיטת סימן אחד. דאע"ג דבעלי חיים אין נאקרים להדיעו לא משום נעבד אשעאפו עבודת כוכבים ולא משום מוקדש שהקנו לתקרובת עבודת כוכבים כדקיימא לן בתמורה (דף כט.). מדאסתריך קרא למיקרינהו לגבוה כדתיב (ב"ק מ): מן הבקר ויוקרא אן להוילא את הנעבד ומן האלן [שם] להוילא את המוקדש מכלל להדיעו שרי מיהו כי עבד מעשה גזופיהו מיתקרי כדאמרין בפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף זד): אע"פ שאמרו המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה חפר בה צורות ושיחין ומערות והשתחוה להן אסרן והכא נמי אע"ג דלכתיב בעלי חיים ניהו אמתקרי. והאי סימן אחד לאו דוקא דה"ה לחי סימן. ובהמת חבירו נמי אע"ג דפשיטא לן דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו [בבבא מציעא פ.א.] אשמועינן רב הונא דאסר לה בצמעה כל דהו: רבנא. לא מביעיא עומדת דכשהגביה והרביעה קנאה בהגבה ונעשית שלו אלא אע"ג דרבויה ולא קנאה אסר לה צמעה: המשחוח לבהמס חבירו לא אסרה. אפילו למוצח משום נעבד: עשה בה מעשה אסרה. אף להדיעו. וטעמא יליף במסכת ע"ז (דף כט): מכל הכלים אשר הוניה המלך אחו צמלכותו צמעלו הכנו [ד"ה כט] ואמר מר מאי הכנו שגנוס דאסרי בהנאה ואף על גב דלאו דידיה הוה שהיו כלי שרת: השוחט חטאת. לקמיה [ע"ז] מפרש מאי שנה חטאת דנקט: שלש חטאות. בשוגג משום שבת ומשום שוחט קדשים בחוץ ומשום עבודת כוכבים ששלשתן כזרת. ומשום מקלקל לא מיפטור שבת שהרי מתקנה הוא אלל בני נח שאבר מן החי אסור לה [סנהדרין טז:] וטעמא כי שחטי להו"ס צעלים דבר שאינו שלו הו' דל גבוה הו': מחמך

להדיעו אסור והיינו טעמא אן כיון דאשמועינן דאסורים לגבוה ותיקרי נעבד לכל הפחות לגבי גבוה צא הכתוב דלא תחמוד לאסור לפי אפילו לא יחשב נעבד אלא לגבוה אע"ג דהר נמי חשוד נעבד לענין גבוה כדמוכח בפרק כל הללמים (ע"ז דף מו.): דהמשתחוה להר אצטו אסורין למוצח מ"מ לפי מותר דילפינן מכלים דכפרישית ואין להאריך כאן יותר: רבוצה. לפני עבודת כוכבים. פירש בקונטרס לא מביעיא עומדת דכשהגביה והרביעה קנאה בהגבה ונעשית שלו ואין נראה דכי הגביה נמי לא קנה לה לענין שחשט שלו אם אין אדם אוסר דבר שאין שלו דהא גול ולא נתיאשו הבעלים שניהן אינן יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו זה לפי שאינו ברשותו כו' ולקמן (דף מא.) נמי דאמר רב נחמן אין אדם אוסר דבר שאינו שלו פריך ליה מהמנסך ומאי פריך מהמנסך והא מנסך מבי אגביה קנייה כדאמר בהניזוקין (גיטין דף כז:) אלא ודאי שחט לא חשיב שלו ואינו קניו לו אלא להחמיצו באונסין אלא נראה דנקט רבוצה לרבותא דאף על גב דלא הרביעה ולא עשה בה מעשה גדול כל כך אסרה: לפני עבודת כוכבים. אין לפרש דוקא לפני עבודת כוכבים וכדאי יהודה בן צבא דאמר לקמן (דף מא.) אין מנסכין יין אלא לפני עבודת כוכבים והוא הדין שאר עבודות דנראה דדוקא לענין ניסוך קאמר דככל דוכתא דאירי בשוחט לא נקט לפני עבודת כוכבים ועוד דלמאי פריך בסמוך אשחוטיו חוץ לא לייחז דמתקן בעפר הוא התם בשלל שחט לפני עבודת כוכבים ולא מתקרא ומ"מ חייב העובד מידי דהוה אעבוד להר אלא ודאי אע"פ שלא בפני עבודת כוכבים נמי מתקרא והא דנקט הכא לפני עבודת כוכבים אורחא דמלתא נקט א"י כיון דלפני עבודת כוכבים הוא מסתמא לשם עבודת כוכבים מתכוין אע"פ שלא פירש וכגון שהוא ישראל מומר והשתא מצי למימר דנקט רבוצה דלא מביעיא הרביעה לפני עבודת כוכבים דודאי לשם עבודת כוכבים נתכוון אלא אפי' רבוצה כבר נמי דישאל מומר הוא ושוחט לפני עבודת כוכבים מתכוין לעבודת כוכבים: כ"י הא דאמר רבנא עובד ע"ז. לא מיימי סייעמא מעולא אלא מהא דמיתקרא בהמת חבירו ע"י מעשה אבל דמיתקרא צמעה וזו"א אין יכול לדקדק דלמא עולא מעשה רבה קאמר כדאמר בסמוך והא דקאמר בסמוך ועולא מעשה כל דהו קאמר היינו משום דלרצו הונא לא מצי לפרושי מעשה רבה וא"כ על כרחך מעשה כל דהו קאמר דאי סימן אחד בעי א"כ הוה ליה לפרושי: חייב שלש חטאות. לא נחת למניינא דא"כ ליתני ארבעה וכגון שהוא יו"כ אלא בעני אשמועינן חידוש דלענין שבת חייב אע"פ שלא תיקן אלא להוילא מידי אבר מן החי כדאמר בפסחים בפרק אלו דברים (דף עג.) וכתוב לעבודת כוכבים הו' חידוש כדמוכח צמעה וזו"א ואמאי חייב משום שחוטיו חוץ והא אינו מתקבל בפנים דחטאת העוף ליתא אלא ביחיד ואין קרבן יחיד קרב שבת וי"ל דכיון דאם זרק הורגה כדאשכחן בפ"ב דצ"ה (דף כ:) גבי כשאי שחטן שלא לשמן או שלא לזמנא יש לו להתחייב משום שחוטיו חוץ דכ"י השוחט והמעלה (ובמ"ד דף קט.) מרבינן מקראי לחייב בחוץ על כל הפסולין שאם עלו לא ירדו ואף על גב דאזו"א ואת בחוץ פטור משום מחוסר זמן' שבת לא חשיב מחוסר זמן דאין זה אלא משום דאין עשה דקרבן יחיד דוחה לא מעשה שבת:

השוחט פרק שני חולין

מ.

עין משפט
נר מצוה

קלו א מ"י פ"ב מהל' שמיטה הלכה כח סמו ע"ז סג טו"ש ע"י ס"י ה טע"ף א: קלו ב ג מ"י ט"ז ה' ד סמו ט"ז טו"ש ע"י ס"י ד טע"ף א: קלת ד ה מ"י פ"ד מהל' שגגות ה' א ופ"ח מהל' ע"ז ה' א ע"י בהשגות וכת"מ טו"ש ע"י ס"י קמה טע"ף א:

שיטה מקובצת

א) לא משום נעבד ששחטן עבודת כוכבים ולא משום מוקדש שהקטן לתקרובת עבודת כוכבים: ב) (וליתקרא) [מתקרא] והאי סימן אחד: ג) דלא מיקרי אלוה משום דלית רחמנא אבר תאבדון אי נמי הר מיקרי אלוה וה"פ אלהיהם שעל: ד) אע"ג דלא מיקרי אלוה משום דגלי רחמנא: ט) שהם תלושים והם המלאכים: ו) וי"ל דהתם מיירי כשעובדין אף את הצפורי: ז) ורבנן נמי אי לא קרא דלא תחמוד הוה שרו מהאי טעמא: ח) אנבייהו והו' כעבד עצמו: ט) והיינו טעמא דכיון דאשמועינן:

רבינו גרשום

אין שחט לא לתוך ימים. כלומר משום ע"ז דאמרין אן לאיסורא דימא קא שחט אבל שחט הוה לתוך אונן של מים בדבעינן לפרושי: הרי אלו זבחי ממים. כלומר ואסור אפי' בהנאה: הא דאמר לגדא. כלומר לשל הר ודאי הרי אלו זבחי ממים: אשחוטיו חוץ לא ליחייב מתוך בעפר. כלומר הכי סברין חטאת בהמה דאינה ניתרת אלא אי ברוב שנים ואי אמתר כיון דשחט בה סימן אחד אסרה אשחוטיו חוץ כו' כלומר דלא חשבו חטאת ולא היא חייב אשחוטיו חוץ דבסימן אחד אין מתקבל בפנים:

א) נראה דל"ל לאסריה וי"ל שר של ים וענין ע"ז (דף מ"א ע"ב) שפיקא אסריה לגנון ופיקש"י שר עלו כמו אסריה דענינא.

הא דאמר דהר. שאינו נעשה עבודת כוכבים כדפירש בקונטרס ואע"ג דלא חשיב אלוה לאסור התקרובת מכל מקום עובדו כסייף כדתיבא בפרק כל הללמים (ע"ז דף מו.) הנכרים העובדים את ההרים הם מותרים ועובדיהם כסייף ואמרין נמי בפרק ארבע מיטות (סנהדרין דף סא.) מידי דהוה אמשחוחה להר דהר מותר ועובדו כסייף ואין לתמוה דכיון דלא מיקרי אלוה אמאי עובדו כסייף דדוקא לענין איבוד קאמר קרא דלא מיקרי אלוה ודכתיב (דברים יב) צרישה דקרא אד תאבדון וא"כ ה"פ אלהיהם שעל ההרים תאבדון ולא ההרים שהם אלהיהם ועובדיהם אומם תאבדון ומה שתקרובת הר מותר היינו משום דגמרין מכלים דכתיב אד תאבדון וגו' ואמרין צפ' רבי ישמעאל (ע"ז דף נא:) צללים שנתמשחו בן לעבודת כוכבים הכתוב מדבר ואמר רחמנא דדוקא אלהיהם על ההרים ולא ההרים עצמן אלהיהם אי נמי מש"ה העובדו כסייף אע"ג דלא מיקרי אלוה וזשורי מחובר הוא משום דגלי רחמנא צעובי מזלות דמתחייב כדכתיב (דברים ז) וראית את השמש וגו' ואף על פי שמתווכרין בגלגל הרקיע והא דקמני הכא לשם חמה ולבנה דהו' זבחי ממים היינו לגדייהו שהם תלוסיסא המלאכים המנהיגים אותם כדאמרין אן צמדש

האי קרא דוראית את השמש וגו' כגלושים ומיימי ראייה מיניה דאע"ג דבעלי חיים לא מיתקרי משום עבודת כוכבים מכל מקום מיקרי אלוה ואסרי תקרובת ידיהו וא"ת ומ"מ תקרובת מכל מנפוי הר דפלגי בה דנפאי בפרק כל הללמים (ע"ז דף מה.) דתנן ומה שעליהן אסור דכתיב לא תחמוד כסף וזהב ע"ה רבי יוסי אומר על ההרים אלהיהם ולא ההרים אלהיהם ואמר בגמרא דפלגי צפוי הר כהר וי"ל דהתם מיירי כשעובדים אן את הפפוי ואפי"ה שרי ליה לרבי יוסי הגלילי משום דאין עובדין אותו אלא אגב הר ובעיל לגביה דלא יהא טפל חמור מן העיקר ורבנן נמי אי לאו קרא אן הוה שרו מהאי טעמא אי נמי רבנן אסרי משום שעובדים אותו וקרא אסמכתא צעלמא אן וא"ת דמשמע בריש פרק כל האסורין (תמורה דף כח:) דלפוי בעלי חיים מותרים להדיעו ומוקי לא תחמוד כסף וזהב עליהם צדבר שאין צו רוח חיים אבל צדבר שיש צו רוח חיים הואיל והוא מותר לפפוי נמי מותר ואפילו לגבוה משמע התם דהוה שרי אי לאו דכתיב צו מן הבקר ואפילו מיירי כשאין עובדין אותו מ"מ מתקרובת בעלי חיים דאסור וי"ל דלפוי שרי טפי דבעיל אגבייהו אן דהוה כנעבד עצמו דשרי לפי שהוא צ"מ ומיהו נראה דלפוי צ"מ אסור אפילו להדיעו מדפריך התם טעמא דרבינו קרא לא הו' רבינו קרא לפוי מותר והא דכתיב (דברים יב) ואבדתם את שם את המקום ההוא כל העשוי לשם והשתא למה לי למידק אן טעמא דרבינו קרא השתא נמי דרבינו קרא תקשה ליה היאך מותר להדיעו דקרא דמן הבקר לגבוה כתיב אלא ודאי אף להדיעו אסור והיינו טעמא אן כיון דאשמועינן דאסורים לגבוה ותיקרי נעבד לכל הפחות לגבי גבוה צא הכתוב דלא תחמוד לאסור לפי אפילו לא יחשב נעבד אלא לגבוה אע"ג דהר נמי חשוד נעבד לענין גבוה כדמוכח בפרק כל הללמים (ע"ז דף מו.): דהמשתחוה להר אצטו אסורין למוצח מ"מ לפי מותר דילפינן מכלים דכפרישית ואין להאריך כאן יותר: רבוצה. לפני עבודת כוכבים. פירש בקונטרס לא מביעיא עומדת דכשהגביה והרביעה קנאה בהגבה ונעשית שלו ואין נראה דכי הגביה נמי לא קנה לה לענין שחשט שלו אם אין אדם אוסר דבר שאין שלו דהא גול ולא נתיאשו הבעלים שניהן אינן יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו זה לפי שאינו ברשותו כו' ולקמן (דף מא.) נמי דאמר רב נחמן אין אדם אוסר דבר שאינו שלו פריך ליה מהמנסך ומאי פריך מהמנסך והא מנסך מבי אגביה קנייה כדאמר בהניזוקין (גיטין דף כז:) אלא ודאי שחט לא חשיב שלו ואינו קניו לו אלא להחמיצו באונסין אלא נראה דנקט רבוצה לרבותא דאף על גב דלא הרביעה ולא עשה בה מעשה גדול כל כך אסרה: לפני עבודת כוכבים. אין לפרש דוקא לפני עבודת כוכבים וכדאי יהודה בן צבא דאמר לקמן (דף מא.) אין מנסכין יין אלא לפני עבודת כוכבים והוא הדין שאר עבודות דנראה דדוקא לענין ניסוך קאמר דככל דוכתא דאירי בשוחט לא נקט לפני עבודת כוכבים ועוד דלמאי פריך בסמוך אשחוטיו חוץ לא לייחז דמתקן בעפר הוא התם בשלל שחט לפני עבודת כוכבים ולא מתקרא ומ"מ חייב העובד מידי דהוה אעבוד להר אלא ודאי אע"פ שלא בפני עבודת כוכבים נמי מתקרא והא דנקט הכא לפני עבודת כוכבים אורחא דמלתא נקט א"י כיון דלפני עבודת כוכבים הוא מסתמא לשם עבודת כוכבים מתכוין אע"פ שלא פירש וכגון שהוא ישראל מומר והשתא מצי למימר דנקט רבוצה דלא מביעיא הרביעה לפני עבודת כוכבים דודאי לשם עבודת כוכבים נתכוון אלא אפי' רבוצה כבר נמי דישאל מומר הוא ושוחט לפני עבודת כוכבים מתכוין לעבודת כוכבים: כ"י הא דאמר רבנא עובד ע"ז. לא מיימי סייעמא מעולא אלא מהא דמיתקרא בהמת חבירו ע"י מעשה אבל דמיתקרא צמעה וזו"א אין יכול לדקדק דלמא עולא מעשה רבה קאמר כדאמר בסמוך והא דקאמר בסמוך ועולא מעשה כל דהו קאמר היינו משום דלרצו הונא לא מצי לפרושי מעשה רבה וא"כ על כרחך מעשה כל דהו קאמר דאי סימן אחד בעי א"כ הוה ליה לפרושי: חייב שלש חטאות. לא נחת למניינא דא"כ ליתני ארבעה וכגון שהוא יו"כ אלא בעני אשמועינן חידוש דלענין שבת חייב אע"פ שלא תיקן אלא להוילא מידי אבר מן החי כדאמר בפסחים בפרק אלו דברים (דף עג.) וכתוב לעבודת כוכבים הו' חידוש כדמוכח צמעה וזו"א ואמאי חייב משום שחוטיו חוץ והא אינו מתקבל בפנים דחטאת העוף ליתא אלא ביחיד ואין קרבן יחיד קרב שבת וי"ל דכיון דאם זרק הורגה כדאשכחן בפ"ב דצ"ה (דף כ:) גבי כשאי שחטן שלא לשמן או שלא לזמנא יש לו להתחייב משום שחוטיו חוץ דכ"י השוחט והמעלה (ובמ"ד דף קט.) מרבינן מקראי לחייב בחוץ על כל הפסולין שאם עלו לא ירדו ואף על גב דאזו"א ואת בחוץ פטור משום מחוסר זמן' שבת לא חשיב מחוסר זמן דאין זה אלא משום דאין עשה דקרבן יחיד דוחה לא מעשה שבת:

א) נראה דל"ל לאסריה וי"ל שר של ים וענין ע"ז (דף מ"א ע"ב) שפיקא אסריה לגנון ופיקש"י שר עלו כמו אסריה דענינא.